

Otázka: Fiskální politika

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Nechci

státní rozpočet, ekonomie strany, nabídky

Hospodářská politika

- koriguje nežádoucí vývojové tendence trhu (např. nezamětnanost, vysoké tempo inflace aj.)
- je to soustava konkrétních pravidel a opatření, jimiž stát usměrňuje vývoj ekonomiky, stanovuje cíle (prosperující ekonomiku = vysoké HDP, dobrá životní úroveň) a k jejich dosažení používá nástroje fiskální a monetární politiky
- dělení hospodářské politiky:

a) makroekonomická (stabilizační) - zaměřuje se na dosahování a udržování makroekonomické rovnováhy a omezování důsledků ekonomického cyklu v národním hospodářství

1. **fiskální** – typickými cíli jsou dosažení nebo udržení vysoké zaměstnanosti a ekonomického růstu při stabilní cenové hladině, hlavním nástrojem je **státní rozpočet**: využívá příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu
2. **monetární** – uskutečňuje ji centrální banka nástroji, které regulují množství peněz v ekonomice, hlavním cílem je stabilizace cenové hladiny
3. **důchodová** – zameřená na stabilizaci cenové hladiny pomocí ovlivňování vývoje mezd, zisků a cen: může mít podobu směrnic, kontrol mezd apod.
4. **zahraničně obchodní** – usiluje o regulaci zahraničního obchodu, hlavními nástroji jsou dovozní clo, kvóty, technické překážky, subvence (podpora z veřejných prostředků)
 - **protekcionalistická**: chrání domácí trh před zahraniční konkurencí a podporuje vývoz
 - **liberální**: vytváří vhodné prostředí pro mezinárodní obchod odstraňováním překážek dovozu a vývozu

b) mikroekonomická – dosažení dílčích cílů a řešení problémů v konkrétních sektorech (zemědělská politika apod.), mezi nástroje mikroekonomické ekonomiky patří např. dotace

Předmět fiskální politiky

- jsou jím **veřejné finance**: státní rozpočet, municipální rozpočty (rozpočty měst a obcí), rozpočty mimorozpočtových fondů (fond kultury) a rozpočty zdravotních pojišťoven

Státní rozpočet

- centralizovaný fond peněžních prostředků, který představuje jejich tvorbu, rozdělování a užití, hlavní nástroj fiskální politiky státu

- je to ústřední fond státu, který spravuje příjmy a výdaje státu, je schválen na určité rozpočtové období a má podobu zákona, sestavuje ho **Ministerstvo financí** a schvaluje **Poslanecká sněmovna** -> pokud ho neschválí, platí **rozpočtové provizorium** (navazuje na předchozí rok, na každý měsíc se všem vyplatí 1/12 podle loňského rozpočtu, muselo se zavést jen v letech 1999 a 2000)

- slouží k regulaci ekonomického a sociálního vývoje, **funkce**:

a) **alokační** - rozdělování statků

b) **redistribuční** - přerozděluje příjmy mezi skupinami obyvatel

c) **stabilizační** - zmírňuje důsledky ekonomických cyklů

- má dvě základní složky:

a) **příjmová složka**

- hlavní příjmovou složkou jsou daně, které představují až 50% všech příjmů, zároveň jsou

výrazným nástrojem ovlivňování ekonomiky státu, dalšími příjmy jsou např. **cla, příjmy z pojištění a sociální zabezpečení** atp.

- **daň**: zákonem stanovená povinná platba vybíraná od občanů a firem ve prospěch veřejného rozpočtu; je **povinná, neúčelová** (daňový poplatník neurčuje, na co bude daň vynaložena) a **neekvivalentní** (nemůžeme za ní požadovat adekvátní protihodnotu)
- **poplatník**: ten, jehož příjmy či majetek jsou daní zatíženy
- **plátce**: ten, kdo daň skutečně odvádí

1. daně nepřímé

- daně uvalené na spotřebu zboží a služeb, postihují každý subjekt
- osoby plátce a poplatníka jsou zde odlišné (př. koupím si knihu -> jsem poplatník, prodejce je plátce)

Univerzální daň

daň z přidané hodnoty (DPH)

- týká se výroby a prodeje zboží a služeb v každé fázi výroby a distribuce, promítá se do jejich konečné ceny

Selektivní daň

daně spotřební

- umožňují státu regulaci spotřeby zboží určitého druhu výrobků, platí je spotřebitelé
- např. lih, víno, pivo, tabákové výrobky (např cigarety = 62%)

daně přímé

- daně z příjmů fyzických a právnických osob, majetkové daně, daň z nemovitostí, silniční daň, darovací daň atd.
- osoby plátce a poplatníka jsou stejné
- podnikatelé nemusí platit DPH pokud mají příjmy pod 1 mil. Kč

Daně z příjmů

daň z příjmů fyzických osob

- zdanění podléhají příjmy ze závislé činnosti, ze samostatné činnosti, z kapitálového majetku, z nájmu a ostatních příjmů, sazba 15%

daň z příjmů právnických osob

- zdanění podléhají veškeré příjmy z jejich činnosti a příjmy z nakládání s veškerým majetkem, sazba 19%

Daně majetkové

Daň silniční

- platí ji ten, kdo používá automobil pro podnikání a to za ty měsíce, ve kterých automobil pro tyto účely použil

Daň z nemovitých věcí

- platí ji vlastníci pozemků a staveb

Daň z nabytí nemovitých věcí

- platí se při prodeji nebo jiném převodu nemovitých věcí

Daň dědická

- byla zrušena v roce 2014

b) výdajová složka

1. **mandatorní** - výdaje stanovené zákonem, které vláda nemůže měnit podle potřeb, převážně to jsou **sociální transfery (transferové platby)** = starobní důchody, sociální dávky, dávky v nezaměstnanosti

2. **kvazimandatorní** – výdaje, které nejsou zakotveny v zákoně, ale stát je přesto platit musí, protože plynou ze závazků (např. platy zaměstnanců veřejného sektoru)

3. **nemandatorní** – nepovinné platby, např. nákupy zboží nebo pobídky podnikům

- porovnáme-li příjmovou a výdajovou složku státního rozpočtu, může být rozpočet:

a) **vyrovnaný**: příjmy se rovnají výdajům

b) **deficitní (schodkový)**: výdaje převyšují příjmy

- stát si půjčí peníze od mezinárodního měnového fondu, omezí výdaje nebo zvýší daně

- nesmí se moc zvyšovat daně podnikatelům, jelikož by došlo k jejich demotivaci

- využití obligací → **dluhopisy**: rychlý příjem, který zajistí lidé, kteří si dluhopisy koupí, získávají z toho úrok

- **státní dluh**: součet půjček od všech věřitelů

c) **přebytkový**: příjmy převyšují výdaje

Nástroje fiskální politiky

- **daně:** představují příjmy do státního rozpočtu
- **automatické stabilizátory:** působí stále a automaticky vyrovnávají výkyvy agregátní poptávky a nabídky (např. pojištění v nezaměstnanosti)
- **záměrná opatření:** jednorázová opatření, která ovlivňují agregátní nabídku a poptávku (např. změna daňové sazby)
- **transfery:** dotace do podnikatelské sféry, např. podpora zaměstnanosti zdravotně postižených
- **vládní výdaje:** nákup zboží a služeb, výdaje státního rozpočtu

Cíle fiskální politiky

a) bezprostřední

1. **ovlivňování agregátní poptávky:** souhrn zamýšlených koupí, zvýšit poptávku můžeme například snížením daní
2. **ovlivňování agregátní nabídky:** souhrn zamýšlených prodejů, zvýšit ji můžeme například stavbou nových obchodů nebo zlepšením podmínek pro podnikatele

b) konečné

1. **dosazení plné zaměstnanosti:**
2. **cenová stabilita:**

3. vyrovnaná platební bilance:

Expansivní fiskální politika

- v praxi souvisí s deficitním rozpočtem, přestože by se v takových situacích měla uplatňovat restriktivní politika, ta se ale nedaří zavést
- cílem je zvýšení úrovně agregátní poptávky a rovněž agregátní nabídky
- snaží se stimulovat růst výkonu ekonomiky
- např. snižováním daní, zvyšováním vládních výdajů (dojde k napumpování peněz do ekonomiky, lidé více nakupují a zvýší se agregátní poptávka)
- **krátkodobý efekt:** stát buď sníží daně, nebo zvýší své nákupy což vede k růstu hrubého národního produktu, růstu zaměstnanosti, ale často také k růstu cenové hladiny
- **dlouhodobý efekt:** vede zpravidla ke zvyšování cen a tedy k inflaci

Neutrální fiskální politika

- těžko dosažitelný ideál, veřejné výdaje se rovnají vybraným daním

Restriktivní fiskální politika

- cílem je dosažení poklesu agregátní poptávky a rovněž agregátní nabídky
- např. zvyšováním daní

- vede k útlumu ekonomických aktivit, když hrozí překročení hranice produkčních možností ekonomiky
- **krátkodobý efekt:** snižuje úroveň cenové hladiny, snižuje produkt a zaměstnanost
- **dlouhodobý efekt:** působí na zvýšení soukromých investic, snížení cenové hladiny